

במדבר פרק טו

פרק ט"ו הוא פרק הלכתי באופיו, והוא כולל את המצוות הבאות: מנחת נסכים, חלה, שגגת הציבור והיחיד ומצוות ציצית. בין שתי הפרשיות ההלכתיות האחרונות משובץ סיפור המקושש, העוסק במצות השבת. מתוך המצוות המופיעות בפרק נלמד את מצוות הפרשת חלה ומצוות ציצית. **ביחידה מופיעים גם שאר חלקי הפרק ואולם הם רשות. מומלץ שהמורה יעיין בהם ויכיר אותם היטב.**
הפרק יילמד בשני שיעורים.

שאלות מכוונות למידה

הפרק סמוך לחטא המרגלים ולעונשם כולל רצף של מצוות: מדוע דווקא הן נאמרו מיד לאחר פרשת המרגלים?

- 2..... מבנה הפרק
- 4..... הפרשת חלה (יז- כא) - חובה -
- 7..... שגגת הציבור והיחיד (כב-לא) - רשות -
- 9..... המקושש (לב-לו) - רשות -
- 11..... ציצית (לז-מא) - חובה -
- 13..... הקשר רחב [רשות]
- 16..... הקשר אישי [רשות]

מבנה הפרק

לפניכם מבנה פרק טו.

ניתן לחלק את הפרק בדרכים שונות, אך חלוקה זו מתאימה למבנה יחידת הלימוד.

מטרת המבנה היא יצירת מבנה אחיד ורציף לנושאי הפרק, לפני הירידה ללימוד בעיון של פרטיו.

<p>(א) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תִבְאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם: (ג) וַעֲשִׂיתֶם אֵשֶׁה לַה' עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפִלֵּא נָדָר אוֹ בְנִדְבָה אוֹ בְּמַעֲדֵיכֶם לַעֲשׂוֹת רִיחַ נִיחֹחַ לַה' מִן הַבֶּקֶר אוֹ מִן הַצֹּאן: (ד) וְהִקְרִיב הַמִּקְרִיב קָרְבָּנוֹ לַה' מִנְחָה סֹלֶת עֶשְׂרוֹן בָּלוּל בְּרִבְעֵית הַהֵיזָן שֶׁמֶן: (ה) וַיִּזֵּן לְנֶסֶד רִבְעֵית הַהֵיזָן תַּעֲשֶׂה עַל הָעֹלָה אוֹ לְזֶבַח לְכַבֵּשׁ הָאֶחָד: (ו) אוֹ לְאִיל תַּעֲשֶׂה מִנְחָה סֹלֶת שְׁנֵי עֶשְׂרִים בָּלוּלָה בְּשֶׁמֶן שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן: (ז) וַיִּזֵּן לְנֶסֶד שְׁלִשִׁית הַהֵיזָן תִּקְרִיב רִיחַ נִיחֹחַ לַה': (ח) וְכִי תַעֲשֶׂה בֶן בֶּקֶר עֹלָה אוֹ זֶבַח לְפִלֵּא נָדָר אוֹ שְׁלָמִים לַה': (ט) וְהִקְרִיב עַל בֶּן הַבֶּקֶר מִנְחָה סֹלֶת שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרִים בָּלוּל בְּשֶׁמֶן חֲצִי הַהֵיזָן: (י) וַיִּזֵּן תִּקְרִיב לְנֶסֶד חֲצִי הַהֵיזָן אֵשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה': (יא) כִּכָּהֵן יַעֲשֶׂה לְשׂוֹר הָאֶחָד אוֹ לְאִיל הָאֶחָד אוֹ לִשֶׁה בְּכַבָּשִׁים אוֹ בְּעִזִּים: (יב) בְּמִסְפָּר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כִכָּהֵן תַּעֲשׂוּ לְאֶחָד בְּמִסְפָּרָם: (יג) כָּל הָאֲזֹרַח יַעֲשֶׂה כִכָּהֵן אֶת אֱלֹהֵי הַקְּרִיב אֵשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה': (יד) וְכִי יִגֹּר אֶתְכֶם גֵּר אוֹ אֲשֶׁר בְּתוֹכְכֶם לְדֹרֹתֵיכֶם וַעֲשֶׂה אֵשֶׁה רִיחַ נִיחֹחַ לַה' כַּאֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ בֶן יַעֲשֶׂה: (טו) הַקְּהֵל חֻקָּה אַחַת לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר חֻקַּת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם כִּכֶם בְּגֵר יִהְיֶה לִפְנֵי ה': (טז) תּוֹרָה אַחַת וּמִשְׁפָּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם וְלַגֵּר הַגֵּר אֶתְכֶם:</p>	<p>מנחת נסכים</p>
<p>(יז) וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (יח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה: (יט) וְהָיָה בְּאַכְלֵכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תִּרְיִמוּ תְרוּמָה לַה': (כ) רֵאשִׁית עֲרֹסֹתֵיכֶם חֲלֵה תִרְיִמוּ תְרוּמָה כְּתְרוּמַת גֵּרִין בֶּן תִּרְיִמוּ אֹתָהּ: (כא) מֵרֵאשִׁית עֲרֹסֹתֵיכֶם תִּתְּנוּ לַה' תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם:</p>	<p>הפרשת חלה</p>
<p>(כב) וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֹהֵי אֲשֶׁר דַּבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה: (כג) אֶת כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּיַד מֹשֶׁה מִן הַיּוֹם אֲשֶׁר צִוָּה ה' וְהִלַּאֲה לְדֹרֹתֵיכֶם: (כד) וְהָיָה אִם מְעִינִי הָעֵדָה נַעֲשֶׂתָה לְשִׁגְגָה וַעֲשׂוּ כָּל הָעֵדָה פֶּר בֶּן בֶּקֶר אֶחָד לְעֹלָה לְרִיחַ נִיחֹחַ לַה' וּמִנְחָתוֹ וְנִסְכּוֹ כַּמִּשְׁפָּט וְשִׁעִיר עִזִּים אֶחָד לְחֻטָּאת: (כה) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן עַל כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִסְלַח לָהֶם כִּי שִׁגְגָה הוּא וְהֵם הִבִּיאוּ אֶת קָרְבָּנָם אֵשֶׁה לַה' וְחֻטְאתָם לִפְנֵי ה' עַל שִׁגְגָתָם: (כו) וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם כִּי לְכָל הָעָם בְּשִׁגְגָה: (כז) וְאִם נִפְשׁ אַחַת תִּחְטָא בְּשִׁגְגָה וְהִקְרִיבָה עֹז בֵּת שְׁנֵתָה לְחֻטָּאת: (כח) וְכִפֹּר הַכֹּהֵן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשֹּׁגְגָת בְּחֻטְאָה בְּשִׁגְגָה לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עֲלֵיו וְנִסְלַח לוֹ: (כט) הָאֲזֹרַח בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹכְכֶם תּוֹרָה אַחַת יִהְיֶה לָכֶם לַעֲשׂוֹת</p>	<p>שגגת ציבור ויחיד</p>

<p>בשגגה: (ל) והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרח ומן הגר את ה' הוא מגדף ונכרתה הנפש ההוא מקרב עמה: (לא) כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הכרת תפירת הנפש ההוא עונה בה:</p>	
<p>(לב) ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקשש עצים ביום השבת: (לג) ויקריבו אתו המצאים אתו מקשש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה: (לד) ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו: (לה) ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה: (לו) ויצאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וידגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה ה' את משה:</p>	<p>המקושש</p>
<p>(לז) ויאמר ה' אל משה לאמר: (לח) דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם ועשו להם ציצת על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצת הכנף פתיל תכלת: (לט) והיה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם: (מ) למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם: (מא) אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם:</p>	<p>מצוות ציצית</p>

הפרשת חלה (יז- כא) - חובה-

בעקבות חטא המרגלים

לאחר המשבר הגדול של חטא המרגלים, וכישלון המעפילים, מצווה ה' בפרק ט"ו שתי מצוות הפותחות בבואם של ישראל לארץ

מצוות מנחת נסכים

(ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל אֶרֶץ מוֹשְׁבֵיכֶם אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם

מצוות הפרשת חלה

(יח) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה:

מבין שתי המצוות הללו נעסוק במצוות הפרשת חלה:

נשים לב ללשון הכתוב: אשר אני נותן לכם, אשר אני מביא אתכם שמה – לשון הבטחה

רמב"ן [ב]

אחר שהבטיח את הבנים שיבאו אל הארץ, השלים להם תורת הקרבנות שיקריבו נסכים בבואם לארץ.

ואולי היה זה עתה, לנחמם ולהבטיחם, כי היו נואשים לאמר, מי יודע מה יהיה לאורך ימים לסוף ארבעים שנה, ואם יחטאו גם הבנים. ולכן ראה הקדוש ברוך הוא לנחמם, כי בצוותו אותם במצות הארץ הבטיחם שגלוי לפניו שיבאו ויירשו אותה

מצוות נסכים (פסוקים א – ט"ו) בבואם לארץ מצווים ישראל להקריב עם אשה לה' שלושה מן התוצרים המובהקים של הארץ: דגן (=סולת), יצהר (=שמן), ותירוש (=יין).

הפרשת חלה (יז- כא)

יז וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: יח דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם בְּבֹאֲכֶם אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֶתְכֶם שָׁמָּה: יט וְהָיָה בְּאֲכֹלְכֶם מִלֶּחֶם הָאָרֶץ תְּרִימוּ תְרוּמָה לַה': כ רֵאשִׁית עֲרֹסְתֶכֶם חֲלֵה תְרִימוּ תְרוּמָה בְּתְרוּמַת גֶּרֶן בֵּן תְּרִימוּ אֹתָהּ: כא מֵרֵאשִׁית עֲרֹסְתֶיכֶם תִּתְּנוּ לַה' תְּרוּמָה לְדֹרֹתֵיכֶם

תיאור הזמן

הלשון הרגילה למצוות הקשורות בארץ היא : כי תבואו (בפסוק א' בפרקנו וכן ויקרא יט, כג, ויקרא כג י). מדוע אם כן שינה הכתוב כאן בפסוק י"ח ?

רש"י [יח]

בבאכס אל הארץ – משונה ביאה זו מכל ביאות שבתורה, שבכולן נאמר 'כי תבא', 'כי תבאו', לפיכך כולן למדות זו מזו. וכיון שפרט לך הכתוב באחת מהן שאינה אלא לאחר ירושה וישיבה, אף כולן כן. אבל זו נאמר בה 'בבואכם', משנכנסו בה ואכלו מלחמה נתחייבו בחלה. יש להבהיר מהי המסקנה ההלכתית העולה מן השינוי ביחס לזמן חיוב המצווה.

כמות העיסה המחויבת

רש"י [כ]

ראשית ערסתכם - כשתלושו כדי עיסתכם שאתם רגילין ללוש במדבר. וכמה היא, 'וימודו בעומר עומר לגלגלתי' (שמות טז, טז).

לפי רש"י יש להפריש חלה מעיסה של בצק (העשוי מקמח ומים) בכמות שאכל אדם ביום במדבר "עומר לגולגלת"

הערה למורה: מדובר במצווה הנוגעת לחיי יום-יום ולכן אנו ממליצים לציין את דיני המצווה להלכה למעשה, לבנים ולבנות.

מדיני המצווה

א. **כמות הקמח בעיסה המחייבת בהפרשת חלה:** כשעושים עיסה מקמח בכמות של עומר יש להפריש חלק מהעיסה ולתת לכוהן. לפי חז"ל העומר שיעורו, 43.2 ביצים. לפי החזון איש עיסה **מקמח** בכמות של 2.250 ק"ג מחייבת הפרשה בברכה, וממעל 1.200 ק"ג מחייבת הפרשת חלה ללא ברכה. לפי רא"ח נאה כבר מכמות של 1.650 ק"ג של **קמח** יש להפריש בברכה.

ב. **כמות החלה שמפרישים:** מדין תורה: אין שיעור, מפרישים כמה שרוצים, כמו שבתרומה גדולה אין שיעור ("כתרומת גורן כן תרימו אותה" - כי). חז"ל נתנו לכך שיעור: בעל הבית, המכין עיסה לעצמו - ייתן 1/24 מהעיסה. נחתום (אופה), המכין עיסה כדי למכור - ייתן 1/48 מהעיסה.

ג. **ועובר לעשייתה:** הברכה הנהוגה: ... אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִיָּנוּ לְהַפְרִישׁ חֶלֶה מִן הָעִיסָה (לדעת האשכנזים) ... אֶשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְצִיָּנוּ לְהַפְרִישׁ חֶלֶה תְּרוּמָה (לדעת הספרדים) מפרישים חתיכה קטנה מן הבצק, אוחזים אותה ואומרים: "הרי זו חלה".

את החלה המופרשת יש לעטוף בנייר אלומיניום ולשרוף בתנור או לעוטפה בשתי עטיפות ולהשליכה לפח. (לפרטי הלכה נוספים יש לשאול רב)

העמקה: הקשר לסיפור המרגלים

ר"ע ספורנו פס' כ: אחר חטא המרגלים הצריך גם החלה למען יהיו ראויים שתחול ברכה בבתייהם כאמרו 'וראשית עריסותיכם תתנו לכהן להניח ברכה אל ביתך' (יחזקאל מד, ל), וכן אליהו עשי לי משם עגה קטנה בראשונה והוצאת לי ולך ולבנדך תעשי באחרונה כי כה אמר ה' [...] כד הקמח לא תכלה' (מלכים א יז, יג).

לפי ר"ע ספורנו היה צורך לצוותם במצות חלה דווקא כאן כי לאחר חטא המרגלים הם היו זקוקים לתוספת ברכה.

שגגת הציבור והיחיד (כב-לא) - רשות-

שגגת הציבור והיחיד (כב-לא)

"וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה" (פס' כב)

פרשיה זו עוסקת במקרים בהם היחיד או הציבור עוברים על מצוות ה'.

באילו חטאים מדובר?

לפי הפרשנות של חז"ל – אדם שעבר בשגגה על ע"ז (וזה נחשב כאילו עבר על כל המצוות - רש"י).

רש"י

בעבודה זרה הכתוב מדבר, או אינו אלא באחת מכל המצות: תלמוד לומר 'את כל המצות האלה' - מצוה אחת שהיא ככל המצות. מה העובר על כל המצות פורק עול ומפר ברית ומגלה פנים, אף מצוה זו פורק בה עול ומפר ברית ומגלה פנים ואיזו, זו עבודה זרה.

רש"י משתמש במדרש הלכה של חז"ל וטוען שמדובר בחטא של עבודה זרה.

מהו מבנה דבריו? מהו הנימוק שלו?

פירוש רמב"ן [העמקה]

(כב) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה – מן המילים: 'והנה זה כפי משמעו' עד 'באנשי בית שני'.

והנה זה כפי משמעו הוא קרבן מומר לכל התורה בשוגג, כגון, ההולך ונדבק לאחת מן האומות לעשות כהם ולא ירצה להיות בכלל ישראל כלל. ויהיה כל זה בשוגג, כגון שיהיה ביחיד תינוק שנשבה לבין האומות. ובקהל, כגון, שיחשבו שכבר עבר זמן התורה ולא היתה לדורות עולם [...] או שישכחו את התורה, וכבר אירע לנו כן בעונותינו כי בימי מלכי ישראל הרשעים, כגון ירבעם, ששכחו רוב העם התורה והמצות לגמרי, וכאשר בא בספר עזרא באנשי בית שני.

- מתי יכול להיווצר מצב שבו אדם מישראל יעבור על כל מצוות התורה בשוגג?

חלוקת הכתוב לפי המודל של מקרה-דין

שגגת הציבור בעבודה זרה (כב-כז)

החטא: בית הדין הורה בשוגג לאנשים לעבוד עבודה זרה: "והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה"

הדין: בית הדין צריכים להביא לכפרה: פר לעולה עם מנחה ונסך ושעיר עיזים לחטאת.

שגגת היחיד בעבודה זרה (כח-כט)

החטא: אם יחיד חטא בעבודה זרה בשגגה

הדין: מביא עז בת שנה לחטאת והכוהן מכפר.

חוטא במזיד (ל-לא)

הדין: ייענש בהמתה.

הקשר לפרשת המרגלים

רמב"ן כ"ב: ונכנסה כאן בעבור שהם מרו דבר השם ואמרו 'נתנה ראש ונשובה מצרימה' (לעיל יד, ד), להיות שם במצרים כאשר היו בראשונה בלא תורה ובלא מצות.
לפי רמב"ן שגגת ע"ז הובאה לאחר חטא המרגלים כי הם חטאו בחטא דומה.

העמקה

ספורנו

פס' כב: כבר התבאר בקבלה [במסורת חז"ל] שבשגגת עבודה זרה הכתוב מדבר, וזה, כי מאחר שנגזר עליהם 'להפיל זרעם בגויים' (תהלים קו, כו) לא היה נמנע שישגו בעבודה זרה בשוכם לארצם. לפי ר"ע ספורנו היה צורך במצות שגגת ע"ז לאחר חטא המרגלים כי אז נגזרה על ישראל הגלות

המקושש (לב-לו) - רשות-

לב ויהיו בני ישראל במדבר וימצאו איש מקושש עצים ביום השבת: לג ויקריבו אתו המצאים אתו מקושש עצים אל משה ואל אהרן ואל כל העדה: לד ויניחו אתו במשמר כי לא פרש מה יעשה לו: לה ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים כל העדה מחוץ למחנה: לו ויצאו אתו כל העדה אל מחוץ למחנה וירגמו אתו באבנים וימת כאשר צוה ה' את משה

החטא

יש כאן הדגמה איך התמודדו עם שאלות הלכתיות במדבר – בני ישראל לא ידעו מהי ההלכה והי נותן למשה רבנו מענה בנבואה. לשם מה הובא הסיפור הזה בתוך הפרשיות ההלכתיות? השאלה ההלכתית מה הייתה השאלה ההלכתית שעלתה?

רש"י לד

כי לא פרש מה יעשה לו - לא היו יודעים באיזו מיתה ימות, אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה

בני ישראל ידעו שמגיע לאדם זה עונש מוות, כיון שה' כבר גזר בחומש שמות "ושמרתם את השבת כי קדש הוא לכם מחלליה מות יומת" (שמות לא, יד), אך הם לא ידעו איזה סוג מיתה הוא חייב, ולכן שמו אותו בינתיים במשמר. יש להדגיש מן הכתוב כי החטא נעשה עם עדים והתראה ומכיוון שכך היה חייב מיתה.

על איזו מלאכה מן המלאכות האסורות בשבת עבר המקושש? [העמקה] "אמר רב יהודה אמר שמואל: מקושש - מעביר ארבע אמות ברשות הרבים הוה. במתניתא תנא: תולש הוה. רב אחא ברבי יעקב אמר: מעמר הוה" (בבלי שבת צו ע"ב).

הקשר בין הפרשיות שבפרקנו

רמב"ן לב

ולפרשה הזאת סמך אחריה ענין המקושש, כי היה בזמן הזה אחר מעשה המרגלים על דרך הפשט. וזה טעם ויהיו בני ישראל במדבר - כי בהתאחר שם העם בגזרה הנזכרת היה המאורע הזה לפי רמב"ן הקשר לסיפור המרגלים הוא כרונולוגי.

רש"י מא

למה נסמכה פרשת מקושש לפרשת עבודה זרה, לומר שהמחלל את השבת כעובד עבודה זרה, שאף היא שקולה ככל המצות, וכן הוא אומר: 'ועל הר סיני ירדת ותתן לעמך תורה ומצות ואת שבת קדשך הודעת להם' (נחמיה ט, יג-טו). ואף פרשת ציצית לכך נסמכה לאלו לפי שאף היא שקולה כנגד כל המצות, שנאמר: 'ועשיתם את כל מצותי'.

לפי רש"י הכתוב רצה ללמדנו מהסמיכות בין הפרשיות הללו על חשיבותן של מצות השבת ומצות ציצית.

ציצית (לז-מא) - חובה-

לז ויאמר ה' אל משה לאמר: לח דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדרתם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת לט והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם ולא תתרו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם מ למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדשים לאלהיכם מא אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים אני ה' אלהיכם

המצווה

פס' לח "ועשו להם ציצית על כנפי בגדי הם לדרתם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת" בני ישראל נצטוו לשים ציצית (פתילים) על כנפי (קצות) בגדיהם ולהוסיף פתיל תכלת - זיהוי שתי ההלכות בכתוב.

מטרת המצווה

זכירת המצוות

פס' לט-מ: "והיה לכם לציצית וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ה' ועשיתם אתם [...] למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי"

בבלי מסכת מנחות מג ע"ב

'וראיתם אותו וזכרתם' וגו' 'ועשיתם' - ראייה מביאה לידי זכירה, זכירה מביאה לידי עשיה [...] תניא, היה ר' מאיר אומר: מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין? מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד.

- ניתן לשאול, איך הציצית תגרום לאדם להימנע מעבירות?

רש"י [לט]

ולא תתורו אחרי לבבכם- כמו 'מתור הארץ' (במדבר יג,כה). הלב והעיניים הם מרגלים לגוף ומסרסים לו את העבירות. העין רואה והלב חומד והגוף עושה את העבירות.

- ניתן לשאול, מדוע כל כך חשוב לשמור על עיניו ולבו של האדם לפי רש"י?

[העמקה]

הרב חנן פורת מתוך: מעט מן האור, פרשת שלח, תשי"ע

"ויתרו... ולא תתורו"

פרשת שלח פותחת ב"שֶׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיִּתְּרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" וחותרמת בפרשת ציצית "וְלֹא תִתְּרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם".

(במדבר ט"ו ל"ט)

נמצינו למדים שמצות הציצית ופתיל התכלת שבה - יש בה תשובת המשקל לחטא המרגלים התרים אחרי לבם ועיניהם, ומכוחה זוכים לעמוד באיסור "ולא תתורו" הן ביחס למאיסה בארץ חמדה והן ביחס לפיתויים אסורים אחרים.

ברם מה סגולתה של הציצית ופתיל התכלת שבה? להציל את האדם מלתור אחרי לבו ועיניו.
 על כך עונה ר' מאיר במסכת מנחות (מד ע"ב)
 "מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין?
 מפני שהתכלת דומה לים, וים דומה לרקיע,
 ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר בו
 'ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר
 וכעצם השמים לטהר' (שמות כד, י)".

ובכן מתוך ההתבוננות בתכלת ובלבן שבציצית זוכה האדם להרים עיניו אל התכלת הזכה
 שבמרומים, ומשם שואב הוא כוחות להתבונן בפרספקטיבה גבוהה על המציאות הירודה ולהתמודד
 עמה בעוז ובאמונה מתוך הכרה כי "ה' בְּהַשְׁמִים חִסְדָּךְ אֲמוֹנָתְךָ עַד שְׁחָקִים. צְדָקָתְךָ כְּהַרְרֵי אֵל
 מְשֻׁפָּטִים תְּהוֹם רַבָּה"
 ולפיכך "אָדָם וּבְהֵמָה תוֹשִׁיעַ ה'" (תהילים לו, ו-ז).

סיכום לימוד הפרק כולו בהקשר לפרשת המרגלים

רש"ר הירש (שם)

אם נסקור עוד פעם את כל פרשת "שלח לך" המסתיימת במצות ציצית, הרי נראה מיד שמצוה זו
 קשורה בקשר הדוק למעשה המרגלים, וכבר ראינו שגם קבוצת המצוות הכתובה לאחריו – נסכים,
 חלה, שגגת עבודה זרה ומגדף וכן פרשת המקושש הנספחת אליו – כל אלה נובעים מאותו מאורע.
 המרגלים נשלחו לתור את הארץ, והכתוב אומר פעמים אחדות שזה היה תפקידם. כשנכשלו במילוי
 אותו תפקיד הגיעו לכלל מרד גלוי בה' וגררו גם את העם אחריהם. והנה עתה מופיעה מצות ציצית
 בסוף הפרשה, והיא מזהירה אותנו בכל יום ובכל שעה: "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם
 אשר אתם זונים אחריהם". כלום אין זו אזהרה להתרחק מאותו חטא שהתרים את הארץ נכשלו
 בו? הם תרו את הארץ רק "אחרי לבבם" – לצורך סיפוק משאלותיהם. והם חקרו את הארץ רק
 "אחרי עיניהם" – הם דנו בשכלם, על פי ראות עינם החושנית, היאך להשיג את סיפוק המשאלות
 האלה ועל פי זה הסיקו מסקנות. אולם הם שכחו שעליהם ללכת "אחרי ה'" – כדגומת כלב – ולא
 "אחרי לבבם". עליהם לעמוד בשירות ה' וכעובדי ה' ולצורך עבודתו יבואו ויירשו את הארץ.

המשך דבריו של רש"ר הירש – רשות

האנושות קיפחה את גן עדן משום שתרה אחרי הלב ואחרי העינים, כך ניתן לה אמצעי מחנך שיזהיר
 אותה מחטא דומה ויזכיר לה את חובתה: אמצעי זה הוא הבגד. ישראל נועדו לרשת את הארץ ועם
 בואם לארץ תתחיל ההתפתחות שתחזיר את גן עדן עלי אדמות אך דור המדבר קיפח את זכותו
 לארץ משום שתר אחרי הלב ואחרי העינים, ניתן לו אח"כ אמצעי מחנך שיזהיר אותו מחטא דומה
 ויזכיר לו את חובתו: אמצעי זה הוא הציצית שבבגד.

הקשר רחב [רשות]

פרשיות נוספות שנתעלמה ממשה הלכה

בפרשת בדומה לפרשת פסח שני ולפרשיות נוספות בחומש ויקרא ובמדבר, נתעלמה ממשה רבנו ההלכה. כדאי לשים לב שהדרך בה משה לומד את ההלכה היא בנבואה, ה' מלמדו בנבואה את ההלכה.

דוגמאות

שריפת החטאת ביום השמיני למילואים (ויקרא י, יז)

"מדוע לא אכלתם את החטאת במקום הקדש כי קדש קדשים הוא ואתה נתן לכם לשאת את עון העדה לכפר עליהם לפני ה' "

המקלל (ויקרא כד, י-כג)

" י ויצא בן-אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל ויצאו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי. יא ויקב בן האשה הישראלית את-השם ויקלל ויביאו אתו אל-משה ושם אמו שלמית בת דברי למטה דן. יב ויניחיהו במשקל לפרש להם על פי ה' וגו' "

פסח שני (במדבר ט, ה-יד)

"ה ויעשו את-הפסח בראשון בארבעה עשר יום לחדש בין הערבים במדבר סיני ככל אשר צוה ה' את משה בן עשו בני ישראל. ו ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא ויקרבו לפני משה ולפני אהרן ביום ההוא. ז ויאמרו האנשים ההמה אליו אנחנו טמאים לנפש אדם למה נגרע לבדלתי הקריב את-קרבן ה' במעדו בתוך בני ישראל. ח ויאמר אליהם משה עמדו ואשמעה מה יצוה ה' לכם. וגו' "

בנות צלפחד (במדבר כז, א-יא)

"א ותקרבנה בנות צלפחד בן חפר בן גלעד בן-מכיר בן-מנשה למשפחת מנשה בן יוסף ואלה שמות בנותיו מחלה נעה וחסלה ומלכה ותרצה. ב ותעמדנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל-העדה פתח אהל מועד לאמר. ג אבינו מת במדבר והוא לא היה בתוך העדה הנועדים על ה' בעדת קרח כי בחטאו מת ובנים לא היו לו. ד למה יגרע שם אבינו מתוך משפחתו כי אין לו בן ותנה לנו אחזה בתוך אחי אבינו. ה ויקרב משה את-משפטן לפני ה'. וגו' "

כלי מדין (במדבר לא, יד-ל)

"יד ויקצף משה על פקודי החיל שרי האלפים ושרי המאות הבאים מצבא המלחמה. טו ויאמר אליהם משה החייתם כל-נקבה. טז הן הנה היו לפני ישראל בדבר בלעם למסר מעל בה' על דבר-פעור ותהי המגפה בעדת ה'. יז ועתה הרגו כל זכר בטף וכל אשה ידעת איש למשפב זכר הרגו. יח וכל הטף בנשים אשר לא ידעו משפב זכר החיו לכם. יט ואתם חנו מחוץ למחנה שבעת ימים כל הרג נפש וכל נגע בחלל תתחטאו ביום השלישי וביום השביעי אתם ושביבכם. כ וכל-בגד וכל כלי עור וכל

מעשה עזים וְכָל כְּלִי עֵץ תִּתְחַטָּאוּ. כֹּא וַיֹּאמֶר אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן אֶל אַנְשֵׁי הַצִּבָּא הַבָּאִים לַמִּלְחָמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה. וְגו' "

חילול שבת בפרשיות נוספות בתורה

שמות טז, כז-כט.

וַיְהִי בַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי יָצְאוּ מִן הָעַם לִלְקוֹט וְלֹא מִצְאוּ: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה עַד אָנָּה מֵאַנְתֶּם לְשֹׁמֵר מִצְוֹתַי וְתוֹרָתִי: רְאוּ כִּי ה' נָתַן לָכֶם הַשְּׁבִת עַל כֵּן הוּא נָתַן לָכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁשִׁי לֶחֶם יּוֹמִים שְׁבוּ אִישׁ תַּחְתּוּיוֹ אֶל יָצֵא אִישׁ מִמְקוֹמוֹ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי

ירמיהו יז, כא-כז

כֹּה אָמַר ה' הַשְּׁמֵרוּ בְּנִפְשׁוֹתֵיכֶם וְאַל תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בַיּוֹם הַשְּׁבִת וְהִבַּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם: וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִת וְכָל מְלֶאכֶה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדַּשְׁתֶּם אֶת יוֹם הַשְּׁבִת כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם: וְלֹא שְׁמַעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אַזְנֵם וַיִּקְשׂוּ אֶת עַרְפֹּם לְבַלְתִּי (שומע) שְׁמוֹעַ וּלְבַלְתִּי קַחַת מוֹסֵר: וְהָיָה אִם שְׁמַעַתֶּם עֲשׂוֹת אֵלַי נָאִם ה' לְבַלְתִּי הִבִּיא מִשָּׂא בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת בַּיּוֹם הַשְּׁבִת וּלְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשְּׁבִת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת (בה) בּוֹ כָּל מְלֶאכֶה: וּבָאוּ בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת מְלָכִים וְשָׂרִים יֹשְׁבִים עַל כִּסֵּא דָוִד רֹכְבִים בָּרֶכֶב וּבְסוּסִים הֵמָּה וְשָׂרֵיהֶם אִישׁ יְהוּדָה וְיֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְיֹשְׁבֵי הָעִיר הַזֹּאת לְעוֹלָם: וּבָאוּ מִעַרְי וְיְהוּדָה וּמִסְבִּיבוֹת יְרוּשָׁלַם וּמֵאֶרֶץ בְּנִימִן וּמִן הַשְּׁפֵלָה וּמִן הָהָר וּמִן הַגִּבְעָה מְבֹאִים עוֹלָה וְזֶבַח וּמִנְחָה וּלְבוֹנָה וּמִבְּאֵי תוֹדָה בַּיּוֹם הַזֶּה: וְאִם לֹא תִשְׁמַעוּ אֵלַי לְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשְּׁבִת וּלְבַלְתִּי שְׂאֵת מִשָּׂא וּבֹא בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם בַּיּוֹם הַשְּׁבִת וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּשַׁעְרֵיהָ וְאַכְלָה אֶרְמֹנוֹת יְרוּשָׁלַם וְלֹא תִקְבָּה

יחזקאל כ, יב-כא

וְגַם אֶת שְׁבִתוֹתַי נִתְּתִי לָהֶם לְהִיּוֹת לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיהֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' מְקַדְּשֵׁם: וַיֹּמְרוּ בֵּי בֵּית יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר בְּחֻקוֹתַי לֹא הִלְכוּ וְאֶת מִשְׁפְּטֵי מֵאִסוּ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאֲדָם וְחִי בָהֶם וְאֶת שְׁבִתוֹתַי חָלְלוּ מְאֹד וַאֲמַר לְשֹׁפֵף חֲמַתִּי עֲלֵיהֶם בַּמִּדְבָּר לְכֹלֹתָם: וְאַעֲשֶׂה לָמַעַן שְׁמִי לְבַלְתִּי הַחֵל לְעִינֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִים לְעִינֵיהֶם: וְגַם אֲנִי נִשְׂאֵתִי יָדִי לָהֶם בַּמִּדְבָּר לְבַלְתִּי הִבִּיא אוֹתָם אֶל הָאֶרֶץ אֲשֶׁר נִתְּתִי זְבַת חֶלֶב וְדִבֶּשׁ צְבִי הִיא לְכָל הָאֶרְצוֹת: יַעַן בְּמִשְׁפְּטֵי מֵאִסוּ וְאֶת חֻקוֹתַי לֹא הִלְכוּ בָהֶם וְאֶת שְׁבִתוֹתַי חָלְלוּ כִּי אַחֲרֵי גְלוּלֵיהֶם לָבֵם הַלֵּף: וְתַחַס עֵינֵי עֲלֵיהֶם מִשְׁחַתֶּם וְלֹא עֲשִׂיתִי אוֹתָם כֹּלָה בַּמִּדְבָּר: וַאֲמַר אֶל בְּנֵיהֶם בַּמִּדְבָּר בְּחוּקֵי אֲבוֹתֵיכֶם אֶל תִּלְכוּ וְאֶת מִשְׁפְּטֵיהֶם אֶל תִּשְׁמְרוּ וּבְגְלוּלֵיהֶם אֶל תִּטְמְאוּ: אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם בְּחֻקוֹתַי לְכוּ וְאֶת מִשְׁפְּטֵי שְׁמְרוּ וַעֲשׂוּ אוֹתָם: וְאֶת שְׁבִתוֹתַי קַדְּשׁוּ וְהָיוּ לְאוֹת בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם לְדַעַת כִּי אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם: וַיֹּמְרוּ בֵּי הַבְּנִים בְּחֻקוֹתַי לֹא הִלְכוּ וְאֶת מִשְׁפְּטֵי לֹא שְׁמְרוּ לְעֲשׂוֹת אוֹתָם אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אוֹתָם הָאֲדָם וְחִי בָהֶם אֶת שְׁבִתוֹתַי חָלְלוּ וַאֲמַר לְשֹׁפֵף חֲמַתִּי עֲלֵיהֶם לְכֹלֹת אֶפִּי בָם בַּמִּדְבָּר

נחמיה יג, טו-כא

בַּיָּמִים הַהֵמָּה רָאִיתִי בִּיהוּדָה דְרָכִים גְּתוֹת בְּשִׁבְתָּ וּמְבִיאִים הָעֲרָמוֹת וְעַמְסִים עַל הַחֲמָרִים וְאָף יָוֹן עֲנָבִים וְתַאנִּים וְכָל מִשָּׂא וּמְבִיאִים יְרוּשָׁלַם בַּיּוֹם הַשְּׁבִת וְאַעֲיִד בַּיּוֹם מִכְרָם צִיד: וְהַצָּרִים יָשְׁבוּ בָהּ מְבִיאִים דָּאָג וְכָל מִכְרָ וּמְכָרִים בְּשִׁבְתָּ לְבָנֵי יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם: וְאַרְיִבָה אֶת חָרִי יְהוּדָה וְאַמְרָה לָהֶם מַה הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹשִׂים וּמְחַלְלִים אֶת יוֹם הַשְּׁבִת: הֲלוֹא כֹה עָשׂוּ אֲבוֹתֵיכֶם וַיָּבֵא אֱלֹהֵינוּ

עלינו את כל הרעה הזאת ועל העיר הזאת ואתם מוסיפים חרון על ישראל לחלל את השבת: ויהי כאשר צללו שערי ירושלים לפני השבת ואמרה ויסגרו הדלתות ואמרה אשר לא יפתחום עד אחר השבת ומנערי העמדתי על השערים לא יבוא משא ביום השבת: וילינו הרכלים ומכרי כל ממכר מחוץ לירושלם פעם ושתיים: ואעידה בהם ואמרה אליהם מדוע אתם לנים נגד החומה אם תשנו יד אשלח בכם מן העת ההיא לא באו בשבת

הקשר אישי [רשות]

סליחה

"וְנִסְלַח לְכָל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (טו, כו) - למה קשה כל-כך לבקש סליחה? האם יש דרך נכונה ולא נכונה לעשות את זה? למה קשה לסלוח? האם יש מצבים בהם מוצדק לא לסלוח למי שפגע בך גם אם הוא מבקש סליחה?

ולא תתורו

וְלֹא תִתְּוֹרוּ אַחֲרַי לְבַבְכֶם וְאַחֲרַי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֶתֶם זֹנִים אַחֲרֵיהֶם" (טו, לט) - כיצד אפשר להתמודד עם הפזילה החוצה וההשוואות הבלתי פוסקות לידשא של השכן? ובעיקר למה שיש לו בתוך הבית? האם יש לבעיה הזו גם מקום חיובי?
(מתוך: [הרב יוני לביא, השאלות הפתוחות, עולם קטן](#))